
Stanislav Komárek: SPASENÍ TĚLA, Moc, nemoc a psychosomatika

Jan Sokol

Stanislav Komárek: Spasení těla, Moc, nemoc a psychosomatika, Edice Kolumbus, MF Praha 2005

Stanislav Komárek umí psát. Má živý styl a osobitý jazyk, obohacený všemi peripetemi jeho životní a profesní dráhy. Tak třeba starší přírodopisná terminologie se svou lehce komickou profesorskou pedanterií dodává jeho vyprávění nenapodobitelné kouzlo, nečekaný a přitom laskavý, často sebeironický vtip. Komárek je ale také vynikající pozorovatel se smyslem pro zdánlivě bezvýznamný detail a s mimořádnou schopností zpozorovat obdobu, podobnost nebo dokonce souvislost mezi věcmi na první pohled na míle vzdálenými. Proto se i jeho poslední knížka velmi dobře čte; rozhodně to není námaha, do níž by se čtenář musel nutit jako u tolika rozečtených knih, jaké se nám - Komárek by řekl „namnoze“ - hromadí na nočním stolku.

Téma zdraví a nemoci, jemuž věnoval svou poslední knížku, poskytuje těmto jeho schopnostem nezanedbatelný prostor. Koho by dnes mohlo nechat lhostejným? Jenže právě vážnost, kterou věcem svého zdraví a svých chorob všichni připisujeme, je vítaným terčem Komárkova lehce poťouchlého traktování. Nečekané historické reminiscence a etologické paralely dovolují s odstupem pozorovat, co to vlastně všichni děláme, a příležitostně si také dobírat instituce moderního zdravotnictví, včetně vědecké medicíny a „medicinsko-průmyslového komplexu“.

Spasení těla stojí někde mezi literaturou faktu, beletrií a společenskou kritikou, což staví recenzenta do obtížné pozice. Některá věcná tvrzení by si zasloužila jistou kritiku, jenže kritizovat vyprávěče za to, co tak pěkně vypráví, je zřejmě jisté barbarství. Přesto jsem si nakonec řekl, že recenze v odborném časopise by se několika kritickým poznámkám - s touto omluvou - neměla vyhnout.

Jako závislého nikotinu mě ovšem pobavil Komárkův nápad, že by i na autech mohlo stát něco jako „Řízení může způsobit smrtelný úraz“ (str. 122), jenže vzápětí jsem se dočetl, že 7% Čechů umírá násilnou smrtí, „drtivou většinou na silnicích“. Ve skutečnosti tvoří polovinu z tohoto počtu sebevraždy, na silnicích umírá sotva 1%. Na několika místech autor podléhá pokušení hodit do jednoho pytle jevy, které se sobě podobají jen pro „etologa z Marsu“ (tamt.), tj. pro člověka, kterého vůbec nezajímá smysl a motiv dané činnosti. Obřizky a tetování (str. 110) nebo půst a dieta rozhodně nejsou „svým charakterem prakticky totožné“, jak trochu bohorovně tvrdí autor, v tomto bodě překvapivě tvrdý pozitivista.

Jungovskou „synchronicitu“ obhajuje autor tím, že je to alternativní přístup k vysvětlení jevů vedle kauzálně uvažující vědy. Přitom ovšem přehlíží, že synchronicita nic nevysvětluje, nýbrž jen upozorňuje na jevy, pro něž žádná vysvětlení nejsou. Kus skepse může být na místě i vůči medicínským kauzalitám, ale alternativa k vědě to docela určitě není.

Zarazil mne i paušální nářek nad „sociálním státem“, každodenní tenor některých novin; čím to, že si na něj nejvíc stěžují ti, kdo se z „neúměrně vysokých odvodů“ (str. 125) sami živí? Komárek tu ovšem není sám: na „nepochopitelnost“ daně z příjmu si prý kdysi postěžoval i Einstein. O stránku dál si autor stěžuje na „citové vydírání“ dobročinných výběrčích po ulicích a chce, aby se o týrané děti postaral - samozřejmě stát ještě sociálnější, beztak už „sající tisíce sosáky maximum daňových peněz“. Rozsah pečovatelských funkcí moderního státu si kritiku možná zaslouží a hubovat na daně a drahotu patří ke konverzační zdvořilosti třetí cenové skupiny, v knize by ale člověk přece jen čekal postoje promyšlenější.

Ale už dost té pedantské kritiky, četbu si tím rozhodně nenechte zkazit.

Jan Sokol